

Dr. Jánosi György elnök úr részére
Magyar Országgyűlés
Oktatási és tudományos bizottság

Budapest, 2005. március 30.

Tisztelt Elnök Úr!

Az **Egyesület a Felsőoktatásért és Kutatásért** (EFOK) 2004. szeptember 15-i véleménye az újabb tervezetek tükrében valamelyest megváltozott. Jelen véleményünk a Kormány által 2005. márciusában beterjesztett javaslatra vonatkozik. A felsőoktatási törvénytervezetről (tervezet) kialakított kritikánkat eddig mintegy 1200 kollégánk aláírásával támogatta, köztük 93 akadémikus, valamint Oláh György Nobel-díjas kémikusprofesszor.

A Kormány által benyújtott törvénytervezet kétségkívüli előrelépés a korábbi tervezetekkel szemben. Az EFOK álláspontja szerint azonban továbbra is vannak olyan kritikus pontok, amelyek miatt *a tervezetet jelen formájában nem tartjuk parlamenti elfogadásra alkalmasnak, mivel nem a megfelelő és a felsőoktatás jelenlegi gondjaira reflektáló változások irányába mutat. A tervezet nélkülözi a valódi koncepciót, ugyanakkor inkoherens, belső ellentmondásokat hordoz, számos ponton túlszabályozó, míg más, törvényi szabályozást igénylő kérdésekben nem foglal állást, elfogadása alkotmányos aggályokat vethet fel, jogbizonytalanságot és működési zavarokat teremthet.*

1. A bolognai Magna Charta alapelveinek első pontja szerint *a felsőoktatási intézmények autonómiája gazdasági és politikai függetlenséget jelent.* Az tervezet 1. § (3) pontjában is kimondott intézményi autonómia alapelvei előírják, hogy az intézményeket *demokratikusan megválasztott vezetői testületeknek kell irányítania.* E feltételeknek a törvénytervezet irányítási modellje nem felel meg. Az irányító testületet (it) a tervezet szerint az oktatási miniszter nevezi ki és menti fel. Hatásköre többek között a stratégiai döntések meghozatala, az intézmény alapító okiratának elkészítése; az it döntései a szakmai vezetésre, a szenátusra kötelezőek. Bár a rektor az it elnöke, ugyanakkor az it a rektort, mint saját elnökét kinevezi és ellenőrzi; ez a helyzet ellentmondásos. Az it tehát függőségben tartja az intézmény egyéb vezetőit, döntő hatást gyakorol az egész intézmény működésére. *Javasoljuk, hogy az it tényleg csak a miniszter által átruházott fenntartói jogokat gyakorolja; ellenőrző, beszámoltató, javaslattevő, jóváhagyó testületként működjék,* és ne legyen joga az intézmény közvetlen irányításába és belső ügyeibe beleszólni. Így is megvalósulna a közpénzek szakszerű és gazdaságos felhasználásának kellő felügyelete és ellenőrzése. Felvetődik ugyanakkor hogy az it jogosult-e az intézmények nem költségvetési forrásokból származó bevételeit felügyelni, miközben a tervezet szerint az *állami normatívára ugyanúgy jogosult* nem állami intézmények gazdálkodását a tervezet semmilyen módon nem tervezi ellenőrizni.

2. A tervezet a szükségesnél – és a bolognai folyamat ajánlásainál – sokkal merevebb, *egyöntetű oktatási szerkezetet javasol a kétciklusú képzés bevezetésére.* A kétciklusú képzés bevezetése a képzési formák egy részében indokolatlan, a képzés minőségének romlásához vezet. Javaslatunk, hogy olyan alapszakokon, ahol a szakképzettség a legfontosabb célkitűzés, elsősorban erre irányulhasson a képzés, míg olyan területeken, amelyeknek célkitűzése elsősorban az „akadémiai” felkészítés a második ciklusra, ott elsősorban ez utóbbira. Ennek szellemében azt *javasoljuk, hogy már az alapszakok tantervének kialakításában az intézményeknek sokkal nagyobb önállósága legyen, mint ami a tervezetben (és a vonatkozó kormányrendeletben) szerepel.* Indokolt lenne az osztatlan képzés szélesebb körű engedélyezése, vagy a kétciklusúval párhuzamos folytatása is.

3. A felvételi keretszámokra vonatkozó 42. § (3) értelmezése nem világos. A második ciklusra vonatkozó 53. § (4) szerinti *merev, központi keretszámok nem teszik lehetővé a különböző képzési irányok eltérő igényeinek figyelembevételét*. Javasoljuk, hogy a 139. § (7)-ben a hitéleti képzésre vonatkozó elvhez hasonló rugalmasság érvényesüljön más képzési irányokban is. A legmegfelelőbb az lenne, ha a második ciklusra felvehető hallgatói létszámokat az intézmények által a felvételre kialakított kritériumrendszer határozhatná meg.

4. Aggályosnak tartjuk, hogy *a tervezet túl sok kérdésben és túl nagy hatáskört biztosít a Kormánynak*. A 153. § felhatalmazza a kormányt, hogy rendelettel szabályozzon egy sor alapvető kérdést, így például a felsőoktatás szerkezetét, az intézmények egyesülésének és szétválásának kérdéseit, valamint *a finanszírozás és gazdálkodás kérdéseit*. Ezzel jelentősen csökkenti a parlament hatáskörét és teret enged a (párt)politikai befolyás érvényesítésének.

5. A 84. § rendelkezik az oktatók tanításra fordított munkaidejéről. A 84. § (2) ezt legalább heti 10, a (3) legalább heti 12 órában határozza meg, ami ellentmondásos. *A differenciálatlan ráfordítási arány nem tükrözi a főiskolai tanársegéd-től az akadémikus egyetemi tanárig terjedő, igen széles skálájú alkalmazásban elvárható közvetlen oktatási terhelést*. Javasoljuk az ennek megfelelő differenciáló elv érvényesítését, ugyanis az oktatói tevékenység nem csak a közvetlen órataratásban merül ki. Elfogadhatatlan, hogy a törvény szerint a javasolt óraszámot a munkáltató 70%-al is megemelheti – szemben a 25 százalékos csökkentéssel. Véleményünk szerint a munkaszerződés feltételeitől csak a szerződés módosításával lehet eltérni.

6. A tervezet szerint valamennyi felsőoktatási intézmény – a nem államiak is – a fenntartótól függetlenül jogosultak a normatív támogatásra, a 127. § (4) szerint az Oktatási Minisztériummal való megállapodás alapján. *Aggályosnak tartjuk a finanszírozásra vonatkozó egyéni megállapodások rendszerét*, amely egyrészt nem biztosítja a közpénzek felhasználásának ellenőrzését, másrészt a politikai klientúra kedvezményezésének veszélyét veti fel.

7. *Az intézményi karok nem a súlyuknak megfelelő szerepet kapnak a tervezetben*. Az integráció során egyetlen intézménybe került, és karrá átminősült több nagyon különböző profilú és színvonalú, azelőtt önálló intézmény is. Javasoljuk, hogy a tervezetben a karok, mint a helyi irányítás, gazdálkodás belső szervei szerepeljenek. Indokolt lenne, hogy megszüntetésük, illetve alapításuk ne a regisztrációs központ, hanem a korábbiaknak megfelelően a Parlament, esetleg a Kormány hatáskörében maradjon.

8. Megjegyezzük azt is, hogy a tervezet a 36. §-ban igen részletesen rendelkezik intézmények egyesüléséről, de nem határozza meg pontosan a szétválás és kiválás feltételeit.

9. Az új képzési szerkezetben elengedhetetlen *az intézmények és a képzési programok szigorú minőségellenőrzése*. A tervezetben erre nem látunk garanciát. Nem tarjuk indokoltnak, hogy a miniszter felülbírálhassa a MAB értékelését.

10. A tervezet *a hallgatói jogok körét általánosságban határozza meg, a konkrét jogosultságok említése nélkül*, az alanyi jogok köre túlságosan széles, teljesíthetetlen. Aggályosnak tartjuk, hogy a tervezet elegendőnek tartja a 20%-os részvételt a hallgatói önkormányzati választásokon. Kérdés, hogy egy ilyen kisebbség által választott képviselő alkalmas-e a valódi érdekképviselőre.

Az Egyesület a Felsőoktatásért és Kutatásért nevében:

Dr. Keszei Ernő
tanszékvezető, egyetemi tanár
keszei@chem.elte.hu

Dr. Vajda Zsuzsanna
tanszékvezető, egyetemi docens
vajdazs@edpsy.u-szeged.hu